

- Visoki kontrast
- Čitljiv slog
- Podcrtane poveznice

Moderna vremena

Pogledaj... sve je puno knjiga.

RAZGOVOR • Piše: ANA ĐOKIĆ • 22.08.2024.

PISAC I LIK – ODRAZI U STVARNOSTI • AGENCIJA ZA ELEKTRONIČKE MEDIJE • ZORAN ŽMIRIĆ

Pisac i lik: Zoran Žmirić & lik majke ('Hotel Wartburg')

Zoran Žmirić, foto: Carmela Žmirić

O **Zoranu Žmiriću**, piscu s riječkom adresom, čula sam sa više strana puno lijepih riječi. Profesionalan, odgovoran, poetičan... samo su neki od epiteta kojima su i njega osobno i njegov književni rad opisali kolege pisci i knjižničari. U opusu od desetak knjiga koje potpisuje, nalazi se i roman koji je 2022. godine objavio u nakladničkoj kući Fraktura. "**Hotel Wartburg**" knjiga je koja problematizira obiteljske odnose, meni uvijek zanimljivu temu i u stvarnom životu i u književnosti.

Ana Đokić: Dragi Zorane, dobro došli na portal Moderna vremena!

Zoran Žmirić: Ja se na MV dobrodošlo osjećam već godinama, pa mi je tim draže to čuti i ovako službeno, od ekipe. Hvala vama.

Što je bilo prvo u Vašem odrastanju, vožnja ili pisanje? Auto ili pisaća mašina?

Daleko prije polaska u školu tečno sam čitao i pisao velika i mala slova, pa mi je po polasku u osnovnu u početku bilo poprilično dosadno. Prvo samostalno iskustvo vožnje bilo je na skateboardu i s njim sam se upuštao u gotovo suicidalne vratolomije, no kad je na red došao bicikl, tu se nikako nisam snalazio. Imao sam dobrih 12 godina kad sam konačno prestao padati i uspio zadržati ravnotežu na dva kotača. To pamtim kao jedno od najvećih osobnih postignuća, trenutak kad sam shvatio da sam uspio odvoziti dvadesetak metara bez da sam još jednom aterirao na asfalt i razbio koljena i laktove. Pisaću mašinu sam naučio koristiti u vojsci, ali bez puno vještine, lupao sam po tipkama samo kažiprstima, no dovoljno brzo da je mogu bez problema koristiti u radu četnog evidentičara.

Kako su izgledali početci vožnje? Jeste li i Vi naslijedili auto od oca, kao lik Vašeg romana? Je li Rijeka u to vrijeme bila mirniji grad, barem kad su automobili i buka u pitanju?

Kao mladić, moj otac je vozio motor, za ono doba tvrđavu na dva kotača; BMW R50 s kojim je jurcao po Rijeci, turirao pred milicijom i onda im bježao po gradu znajući da ga ne mogu uhvatiti. Kasnije je kruh zarađivao kao profesionalni vozač i imao je položene sve kategorije, a osim vozačke spretnosti, odlično je poznavao i mehaniku automobila. Bio je fantastičan za volanom, smiren, sa sjajnim osjećajem za pregled ceste, pomalo i psiholog koji je lako mogao predvidjeti reakcije i nakane ostalih vozača i nikad nije doživio sudar. Baš kao i lik oca u romanu, privatno je vozio crveni Wartburg karavan i bio je jako ponosan na njega. Od njega nisam naslijedio ništa, ni karakterni ni materijalno, tako da sam na motor, mrtav od straha, sjeo dva puta u životu, a tragom nespretnosti s biciklom, i vozačku dozvolu sam stekao relativno kasno, s 22 godine. Nekad je u Rijeci svaka druga obitelj imala automobil, danas skoro svaka obitelj ima po dva automobila. Grad zbog nedostatka parkirnih mjesta i nesenosnih prometnih zastoja puca po šavovima, zbog čega i ljudi prečesto pucaju na živce. Iako nisam ni približno dobar i iskusan vozač kao što je bio moj otac, u jednome se s njim slažem – promet je jedini proces gdje u kratko vrijeme na jednom mjestu možeš vidjeti sve ljudske osobine.

A kako su izgledali počeci Vašeg spisateljskog života? Koje ste to priče imali potrebu prve ispričati svojim čitateljima?

U pisanje sam se zaljubio kao jedanaestogodišnjak nakon što sam pročitao Siddharthu. Kad sam zaklopio korice poželio sam biti pisac. Pisao sam kao klinac, i kasnije kao mladić, i pritom nisam imao ambicije s nekim dijeliti svoje žvrljotine. Bili su to kratki i nervozni tekstovi koji su se oslanjali na tada meni poznati svijet nadahnut glazbom, filmom i stripovima. Kad sam postao ozbiljniji čitatelj, shvatio sam i kako treba pisati i jednostavno se odvažio i krenuo. Dogodilo se gotovo slučajno da je neka gomilica mojih priča objavljena i da je odmah zainteresirala neke ljude. Tako je sve počelo i evo... traje.

Je li svrha pisca biti neutralni promatrač, pokazati što se događa? Ili ukazati, utjecati, promijeniti?

Hm, sve to? Možda je najbliže istini da je svrha pisca pisanje, a na čitatelju je da bira i s time se nosi kako zna i umije. Svrha mog pisanja, ako me to uopće pitate, mislim da je postavljanje pitanja, prvenstveno sebi samome.

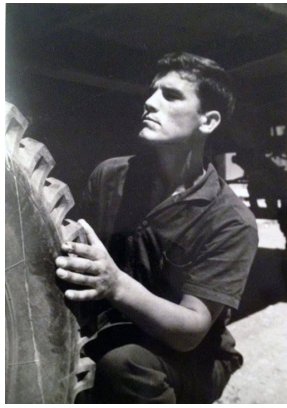
Koliko ste na početku pisanja romana svjesni rezultata do kojeg ćete na kraju doći? Ili uvijek ima nekih iznenađenja? Otmu li se ponekad likovi kontroli pisca?

Nisam svjestan ničega, čak ni toga da ću završiti ono što sam započeo pisati. Svjestan sam samo tog trenutka dok pišem i to je energija kojoj se neprekidno vraćam. Od romana imam sinopsis, nekad su to tek na škuro nabacane skice poglavlja, a ponekad dosta pedantno, gotovo filmski ispisan scenoslijed, no nikad nisam robovao prvoj ideji i slijepo slijedio isplanirano. Kao i kod vožnje... iako znam gdje sam krenuo i zašto sam neku rutu izabrao, vrlo je vjerojatno da ću se iz čiste znatiželje predomisli i krenuti nekom drugom stazom.

„Hotel Wartburg“ sjajno je svjedočanstvo života jedne prosječne obitelji u Jugoslaviji. Tad kao da su i obiteljske uloge bile mnogo jasnije definirane nego danas.

Ja o tome nemam pojma, znam samo kako je funkcionirala moja obitelj. Oboje su radili, nakon posla majka je kuhala, a otac je čitao novine, majka je prala suđe, otac je gledao TV, otac je rezao kupus, a majka ga je spremala u teglice, otac je cijepao drva, a majka je čistila peć, majka je vezla goblene, a otac ih je zakucavao na zid.

Osobne probleme držim podalje od literature.

Otac (osobna arhiva Zorana Žmirića)

Zanimljivo je da Vi nigdje eksplicitno ne spominjete riječ Jugoslavija, iako je svakodnevica koju opisujete specifična upravo za vrijeme i zemlju u kojoj smo živjeli. Ne čini mi se da je to slučajni previd. Zašto ste se odlučili ne spominjati je? Ona ne izlazi iz usta niti jednog lika. A recimo Njemačka i Istočna Njemačka, eksplicitno se spominju. Kako to?

Paaaaa... roman je ispisan tako da čitatelj sam može lako zaključiti gdje se radnja odvija i duh tog vremena mu je samorazumljiv, sve drugo čini mi se da bi bilo suvišno. No sad kad bolje razmislim o tom pitanju, ako bi se roman preveo u nekoj zemlji gdje je ljudima pojam socijalizma previše egzotičan, možda bih prije prijevoda intervenirao u tekst i spomenuo Jugoslaviju u nekom dijalogu. Hvala na ideji.

Zašto priča o ocu i sinu? I zašto baš sad, a ne prije recimo – dvadeset godina?

Priča o ocu i sinu zato što uvijek pišem o onome što poznajem, a ja sam nečiji sin i nečiji otac, pa eto... Zašto to nisam pisao prije dvadeset godina? Istina je da ni tjedan dana prije nego sam se upustio u pisanje tog romana, ja nisam imao pojma da ću ga pisati. Neke stvari se jednostavno pojave, niotkuda i nenajavljeno. Padne mi na pamet neka tema, u ovom slučaju to je bio oprost, i onda čekam da se pojavi ideja za priču kroz koju bih to mogao dobro obraditi. Kad bih barem mogao složiti gomilu ideja na hrpu, pa ih po potrebi vaditi... uf! Ali to kod mene ide nešto teže. Moraju mi se poklopiti i ideja i priča i onda me snažno opaliti u pleksus. Kad ostanem bez zraka, znam da sam spreman za pisanje.

Pisanje je i vrsta psihoterapije. Što je Vama donijelo pisanje ovoga romana? Kroz kakve ste psihološke procese prolazili? Je li to bila vrsta „obračuna“ s dijelom Vaše prošlosti?

Meni je pisanje svašta, ali ne i psihoterapija, a i prošlost mi je svašta, samo ne prostor za obračune. Prošlost se dogodila i ostala negdje gdje mi je nedohvatljiva i nedostupna, služi mi samo da ponekad iz nje izvučem poneko sjećanje, kako bih neki dio, veći ili manji, uvrstio u priču koju zamislim. Imao sam u životu puno većih stresova i trauma od onih kroz koje prolazi moj lik s ocem alkoholičarem i s njima sam se nosio dovoljno dobro... Ja sam jednostavno rečeno jedan od onih „get over it“ tipova, a osobne probleme držim podalje od literature. Nije mi za prolazak kroz teškoće nužno pisati, već, nemam pojma... imati balkon s pogledom na more na kojem s nekim tko mi je važan mogu popiti kavu. Jedino što me u pisanju zanima jesu međuljudski odnosi unutar određenog društvenog konteksta, a osobnih ispovijesti u literaturi ionako ima dovoljno, prisustvo ili nedostatak moje, ne bi tu ništa promijenilo.

Struktura romana Hotel Wartburg zapravo je struktura zbirke priča. Jeste li se u pisanju držali kronologije ili ste pisali priču po priču onako kako bi Vam padale na pamet, pa ih tek kasnije sklapali u cjelinu? Kako je išao taj proces „sklapanja“?

HW sam napisao vrlo lako. Jednostavno sam sjeo i pisao onako kako bi mi što palo na pamet. Kad sam ispisao sve što sam naumio, poglavlja sam složio u kronološki slijed, a jedina veća intervencija u tekstu bio je prolog kojeg u prvoj verziji rukopisa nije bilo. Nisam bio nešto pretjerano zadovoljan kad sam završio s pisanjem, ali nisam znao što nedostaje. Onda sam nakon nekoliko tjedana hlađenja od teksta shvatio da bi roman bilo dobro otvoriti zavirivanjem u zadnju scenu i onda je sve sjelo na mjesto.

Kad pišete? Gdje pišete? U koje doba dana? Moraju li svi ukućani „biti tiho“ ili Vam buka ne smeta?

Nisam jutarnji tip i dugo mi treba da mi se podigne radna temperatura. Energetski izboj me opali negdje između ručka i večere, tako da u tom periodu mogu u najkraće vrijeme ispisati najviše teksta s kojim znam da ću na kraju biti zadovoljan. Nisam ni tip koji misli kako se u mojoj obitelji sve vrti oko mene i mog pisanja, tako da, ako mi treba mir, maknem se, lakše je i pristojnije

negoli tražiti da ostali podrede svoj ritam meni. Buka mi nije smetala sve do pred koju godinu, a onda sam primijetio da postajem osjetljiv na žamor generalno; ulica, promet, glazba u trgovačkim centrima, sve to mi smeta znatno više nego prije... zato sam nabavio posebne silikonske čepiće za uši koji reduciraju zvuk i do 30dB. Jako mi odgovara, pogotovo dok pišem, ta vrsta tišine u kojoj ne čujem gotovo ništa osim svog bila, a posebno je dobro za vježbanje fokusiranja, jer mi se čini da je ponekad najteže biti sam sa svojim mislima.

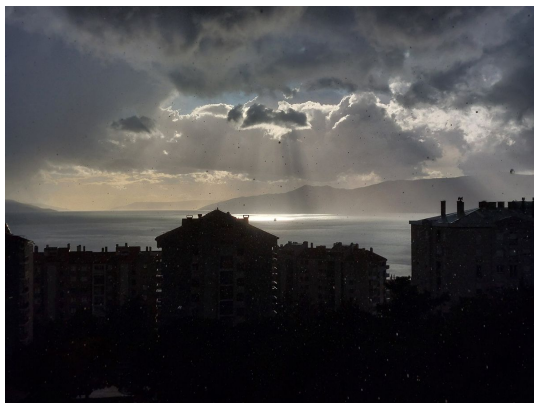
Imate li i period „lijenosti“ i nepisanja kad se sve zapravo „kuha“ u glavi“ i ako da, koliko on traje?

Imam. To je period koji u procesu nastanka romana traje najduže i za jednu „lijenost“ prilično je dinamičan. Puno razmišljam o priči, tražim način kako je ispričati, kako kreirati likove, slažem dijaloge, znam u sebi posvađati dva lika pa ih pustiti da se ispušu i pomire, jako puno istražujem mjesta na koja smještam radnju, a to zna trajati, kako kad... Za "Hotel Wartburg" trajalo je nekoliko tjedana, a za **"Visoke trave"** sedam godina.

Iako su u fokusu Vašeg romana sin i njegov odnos s ocem (točnije, odnos oca prema sinu), ja bih umjesto ocu ipak dala riječ liku majke. Ako se slažete?

Taj lik je ispisan i više nije moj, slobodno se podružite...

Jeste li možda za čašu soka?

Balkon (foto: Zoran Žmirić)

Dobar Vam dan, gospodo. Kako se osjećate ovdje kod nas, na portalu Moderna vremena?

MAJKA: Ništa vam ja to ne razumijem, ja vam samo televiziju gledam... a i nju sve manje jer me boli glava od tog svjetla, to kad krene bljeskati s ekrana. Nego, s čime bi vas mogla ponuditi? Toplo je, jeste li možda za čašu soka?

Možda kasnije, hvala Vam. Prvo ste se našli u knjizi, svi čitaju o Vama, a knjiga je vrlo posuđivana, evo gledam svoj primjerak iz knjižnice... u nepune dvije godine posuđen je čak dvadeset dva puta! A sada dajete i svoj prvi intervju.

Ma nije vam to za mene, bolje vi pitajte nekog mlađeg... Nego, sama sam pravila sok, od bazge i mente. Sigurno nećete? Bazga je inače najbolja kad se bere u petom mjesecu...

Nisam to znala... Za početak pitanje, Vi ne vozite?

Ma taman posla!

Kako to?

Gledajte. Vi ste mladi i sve ja to razumijem, ali auto je da ga vozi muško...

U današnje vrijeme na cijeni su neovisne žene. (Možda najviše upravo među ženama, rekla bih.) Ne gleda se blagonaklono ni na kakvu vrstu ženske ovisnosti o muškarcima, pa makar se radilo i o vlastitom suprugu. Što Vi o tome mislite?

Pa, mene nije nitko natjerao da se udam, to sam ja sama tako izabrala i to valjda znači da je to odluka neovisne žene? Ne znam, ja barem tako mislim. Isto tako, ja sam jednom rekla „da, u dobru i zlu“ i za mene je to amen, a što mlade žene misle i rade, to neka njima, ja u to ne ulazim. Uostalom i ono što sam ja kao mlada radila i što sam mislila, starijima nije bilo po volji. Svako vrijeme nosi svoje.

Sudeći po onome što smo pročitali, čini se da je Vaš suprug vodio glavnu riječ u vašoj obitelji?

Ili je mislio da ju je uvijek vodio? Treba ponekad u braku biti i malo prefrigan, posložiti stvari tako da muški na kraju misli kako je on nešto odlučio, a zapravo je odlučio ono što si ti zamislila.

Koliko ste zadovoljni opisom sebe u romanu?

Pa... to sam ja... Šteta što nećete popiti čašu soka. Jeste li možda gladni? Začas ću vam nešto složiti, uopće mi nije problem.

Neka, neka... Jeste li znali kakav je odnos Vašeg supruga prema Vašem sinu? Bilo je tu i tjelesnog i još više psihičkog maltretiranja. Zašto ste to kao majka dopuštali? Osobito ako ste bili toliko brižni, kako Vas sin opisuje.

Ja sam dopuštala? Eh, vi mladi, nikad s vama na zelenu granu. To koliko jesam ili nisam dopuštala vidi se jako dobro po tragovima kaiša koji su ostali nakon što sam ispred djeteta podmetala svoja leđa.

Što za Vas znači za „mir u kući“? Praviti se da je sve u redu? Ili?

Pa ništa nećete, s čime da vas ponudim Gospe moja? Ima svega, samo trebate pitati! Pa ne mogu ja znati što vi hoćete? A majko Isusova Ane moja... Dajte mi sekundu samo, idem staviti tabletu pod jezik.

Zašto tabletu? Jeste li dobro?... Jeste? Dobro, može čaša soka od bazge... Mogu li Vas još nešto pitati?... Vi ste, uz sina, rodili i kćerku. Je li ona danas kao majka, ako jest majka, drugačija od Vas? I je li to po Vama, dobro ili loše?

Pa kćer je još mlada da bi bila majka... iako kad bolje razmislim, danas imate majke koje rode s 40 i bake od 35. Ni tu više Bog nije pametan.

Ima li nešto što biste dopisali u knjigu o vašoj obitelji? Ili nešto što biste izbrisali iz nje?

To bi bila puno bolja knjiga kad bi bila o ljekovitim travama i zdravim namirnicama, onako kako je pisala Sveta Hildegarda.

I za kraj, što za vas znači – roditeljska ljubav?

Kad postaneš majka u tebi se stvori nešto što ti da snage da činiš stvari za koje nisi ni znala da postoje, a kamoli da to možeš. Bože moj kako si mršava? Imaš li ti dušo, majku? Je l' ti kuha?

Ja, mršava? Pa nisam baš. Ja sam majka. Samoj sebi kuham, al ne baš puno, moram priznati... Mmmm, dobar Vam je ovaj sok od bazge....Hvala Vam puno!

Zorane, isto bih pitanje postavila i Vama. Što za Vas znači – roditeljska ljubav? I iz perspektive djeteta, i iz perspektive roditelja?

ŽMIRIĆ: Mislim da ljubav nije osjećaj kojim se vežeš za nekoga, već stanje u kojem si svjestan da zbog nekoga u sebi nosiš nešto uzvišeno što te čini boljom osobom.

O, ovo je zbilja jako lijepa definicija ljubavi nad kojom bi se svatko trebao zamisliti!... A kakav ste kao roditelj svojim romanima? Pratite li njihov književni život, pričate li drugima o njima? Hvalite li ih? Pomažete li im da budu medijski vidljivi? Birate li i mijenjate li nakladnike? Je li i to uloga pisca? Briga oko svog književnog djeteta?

Pasivno pratim što se događa s mojim knjigama, a o njima govorim onda kad me o njima pitaju, najviše na svojoj FB stranici i naravno na promocijama. Nakladnike biram po nekom unutarnjem osjećaju. Ako mislim da će se neki moj budući rukopis bolje uklopiti u izdavačku politiku neke izdavačke kuće, odlazim tamo i pritom mi uopće nije važno koliko je izdavač velik i značajan. Za prijevod "Hotela Wartburg" u Makedoniji imao sam dvije ponude; njihovog najvećeg izdavača i jednog malog koji objavljuje desetak knjiga godišnje. Izabrao sam manjeg. Isto se dogodilo s istim romanom u Srbiji.

Kada biste svoj život opisali kao vožnju, kakva bi to vožnja bila? U kojem automobilu? Kakav bi to „hotel“ bio?

Off road niz šumsku padinu prepunu hupsera, starom Ladom Nivom s polupraznim gumama, dok se o retrovizoru ljulja miris u obliku smajlića. Bio bi to hotel... s tri zvjezdice rekao bih. I kako reče Forrest Gump... „To je sve što ću reći o tome.“

Dragi Zorane, hvala puno na razgovoru!

Ništa zaista, hvala vama na zanimanju za moj rad.

**** Serijal tekstova Pisac i lik – odrazi u stvarnosti objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa Poticanje novinarske izvrsnosti.**

ZORAN ŽMIRIĆ

Hotel Wartburg

Fraktura 04/2022.

216 str., tvrdi uvez s ovitkom

ISBN 9789533584522

U romanu 'Hotel Wartburg' Zoran Žmirić pripovijeda o jednoj naizgled sasvim običnoj obitelji, nesretnoj na svoj način. Kroz tu nesreću, na koju svaka obitelj ima svoje autentično pravo, pisac nas vodi automobilom marke Wartburg. A Wartburg iz naslova romana prostor je naknadnog obračuna s ocem, lajtmotiv koji pokreće sjećanja na ključne situacije odrastanja i sazrijevanja u kojima glavni junak razrješava neraščišćene račune s roditeljem.

– POVEZANI SADRŽAJ –

Kritika • 05.07.2022.

Zoran Žmirić : Hotel Wartburg

Kritika • 17.06.2019.

Zoran Žmirić : Pacijent iz sobe 19

Kritika • 18.02.2015.

Zoran Žmirić : Snoputnik